

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ
ตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำคามผิดซ้ำ
ในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565¹

อริสรา ไถวานิช²

ประเทศไทยเป็นอีกประเทศหนึ่งที่มีปัญหาอาชญากรรมค่อนข้างสูง ที่ผ่านมามีข่าวเกี่ยวกับ “การกระทำผิดซ้ำ” ของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งสร้างความตื่นตระหนก ความหวาดกลัว และสะท้อนขวัญให้กับประชาชนในสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งคดีอาชญากรรมทั่วไป และคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งก่อเหตุโดยผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวหรือผู้ที่พ้นโทษจากเรือนจำ จากสภาพปัญหาดังกล่าวนี้ กระทรวงยุติธรรมได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และกำหนดมาตรการป้องกันการทำคามผิดซ้ำของผู้กระทำคามผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง จนเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 โดยมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2566 โดยกฎหมายใหม่นี้ ถือเป็นกฎปฏิบัติที่เคร่งครัดกว่าเดิม ทำให้มีความทันสมัยตามหลักสากล โดยการกำหนดให้มีมาตรการพิเศษทางกฎหมายและทางปฏิบัติ เพื่อแก้ไขฟื้นฟู ป้องกันและเฝ้าระวังการก่ออาชญากรรมและสร้างความปลอดภัยให้สังคม รวมถึงแก้ปัญหาและลดอัตราการกระทำคามผิดซ้ำ

จากการศึกษาปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง ความหมาย ประวัติความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรการการป้องกันการทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง รวมถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรการการป้องกันการทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรงทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาได้รับความรู้ความเข้าใจว่า แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษนั้น เริ่มต้นมาจากหลักพื้นฐานของสิทธิมนุษยชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญมากเรื่องหนึ่งแสดงให้เห็นว่านักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก็เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ไม่ควรต้องถูกละเลยหรือเพิกเฉย

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการค้นคว้าอิสระ เรื่อง ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการทำคามผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์เรืองยศ แสนภักดี และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จรัส เล็งวิทยา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรนิติ เทพสุเมธานนท์

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตลอดจนถูกเลือกปฏิบัติจากการที่มีความแตกต่างไปจากคนทั่วไป ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญที่บุคคลทุกคนควรได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน ดังนั้น นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษจึงควรได้รับการยอมรับว่ามีศักดิ์ศรีและได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายทัดเทียมกับบุคคลอื่น โดยไม่ถูกแบ่งแยกและไม่คำนึงถึงความแตกต่าง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิธีพิจารณาความอาญาและฐานะของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ เพื่อให้ให้นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษสามารถดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีคุณค่า เพื่อที่จะไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีนั้น นอกจากจะต้องมีประสิทธิภาพในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดให้สามารถกลับตัวเป็นคนดีเพื่อคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ยังต้องมีมาตรการที่ให้ความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมด้วย

โดยพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ที่ได้มีการบัญญัติให้มีมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งศาลมีอำนาจออกคำสั่งให้ใช้กับนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้นั้น ล้วนแล้วแต่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ไม่ว่าจะเป็นมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และการคุมขังฉุกเฉิน ดังนั้น กฎหมายจึงต้องมีการบัญญัติให้การคุ้มครองสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษอย่างเหมาะสมตามหลักสิทธิมนุษยชน

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ที่ได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการนำมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำมาบังคับใช้ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ป้องกันสังคมและผู้เสียหายจากการกระทำความผิดที่อาจเกิดขึ้นอีก และเพื่อส่งเสริมการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดโดยคำนึงถึงสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องคำสั่งดังกล่าวอย่างเหมาะสม แต่อย่างไรก็ตาม การบังคับใช้มาตรการดังกล่าวยังคงมีปัญหาอยู่ในหลายประการ กล่าวคือ มีสิทธิของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษในบางเรื่องที่ยังไม่ได้รับความคุ้มครองเท่าที่ควร อันทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ซึ่งมีประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นปัญหาประการแรก คือ ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามมาตรา 22 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 โดยมาตรา 22 วรรคสาม ที่บัญญัติว่า “ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ” มีประเด็นปัญหา คือ การกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษของศาลตามที่ศาลเห็นสมควร ซึ่งต้องไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันพ้นโทษนั้น ไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเคยได้กระทำความผิดก่อน เนื่องจากบทบัญญัติในมาตรา 3 ที่กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่การกระทำความผิดตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา อันได้แก่ มาตรา 276 มาตรา 277

มาตรา 278 มาตรา 279 มาตรา 283 ทวิ มาตรา 284 มาตรา 288 มาตรา 289 มาตรา 290 มาตรา 297 มาตรา 298 และมาตรา 313 ซึ่งเมื่อวิเคราะห์แล้วสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ อัตราโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับสูงสุดไม่เกิน 15 หรือไม่เกิน 20 ปี หรือจำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต และอัตราโทษจำคุกที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับสูงสุดไม่เกิน 5 ปี หรือ 7 ปี หรือ 10 ปี ซึ่งในทั้ง 2 ส่วน เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับการปล่อยตัวมาจากเรือนจำกลายเป็นนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษแล้วนั้น หากเข้าหลักเกณฑ์ที่ศาลอาจมีคำสั่งกำหนดให้ใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษตามมาตรา 22 ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกิน 10 ปีนับแต่วันพ้นโทษ ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นระยะเวลาที่เท่ากันในทุกฐานความผิดของทั้ง 2 ส่วน จึงกล่าวได้ว่า การกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษนั้น ไม่ได้สัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเคยได้กระทำความผิดก่อน

นอกจากนี้ ยังแตกต่างกับกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสในประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในชื่อว่า *suivi socio-judiciaire* ในมาตรการการเฝ้าระวัง (*mesure de surveillance*) ผู้กระทำความผิดที่พ้นโทษแล้วจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขคุมประพฤติภายในระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งเห็นได้ว่ากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสมีการกำหนดระยะเวลาการใช้มาตรการการเฝ้าระวังของศาล เป็นไปตามสัดส่วนกับความร้ายแรงของความผิดที่นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเคยได้กระทำความผิดก่อน

จากการศึกษาและทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามมาตรา 22 ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะโดยเห็นควรแก้ไขความในมาตรา 22 วรรคสาม และเพิ่มความเป็นวรรคสี่ แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศ หรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นดังนี้

เดิม “มาตรา 22 (วรรคสาม) ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ”

แก้ไขเป็น “มาตรา 22 (วรรคสาม) ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกกว่าสิบปี จำคุกตลอดชีวิต หรือประหารชีวิต

(วรรคสี่) ศาลอาจกำหนดระยะเวลาการเฝ้าระวังในแต่ละมาตรการตามที่เห็นสมควรแต่ไม่เกินห้าปีนับแต่วันพ้นโทษ สำหรับความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างอื่น ศาลอาจขยายระยะเวลาการเฝ้าระวังได้ แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันพ้นโทษ”

เมื่อแก้ไขแล้วจะเป็นผลดี กล่าวคือ ทำให้ระยะเวลาการใช้มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีความเหมาะสม เป็นไปตามหลักความได้สัดส่วน เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ

ประเด็นปัญหาประการที่สอง คือ ปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมในการใช้มาตรการทางการแพทย์ของ นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ กรณีเป็นมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามมาตรา 22 วรรคสอง (10) แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ ความรุนแรง พ.ศ. 2565 โดยมาตรา 22 วรรคสอง ที่บัญญัติว่า “มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลัง พ้นโทษ ได้แก่ (10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์หรือมาพบหรือรับการรักษาจากแพทย์หรือบุคคลอื่นใด ตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด” มีประเด็นปัญหา คือ ไม่ได้มีการกำหนดว่าต้องมีการขอความ ยินยอมจากนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก่อนจึงจะสามารถบังคับใช้มาตรการทางการแพทย์ได้ โดย แตกต่างกับกรณีของการใช้มาตรการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในระหว่างรับโทษจำคุก ตามมาตรา 19 วรรคสอง (1) ซึ่งจะต้องมีการขอความยินยอมจากผู้กระทำความผิดก่อนศาลจึงจะสามารถบังคับใช้มาตรการ ทางแพทย์ได้ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 21 ที่บัญญัติว่า “มาตรการทางการแพทย์ที่ศาลมีคำสั่งตามมาตรา 19 (1) ให้ดำเนินการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมอย่างน้อยสองคนซึ่งมีความเห็นพ้องต้องกัน ทั้งนี้ ต้องเป็น แพทย์ผู้เชี่ยวชาญในสาขาจิตเวชศาสตร์และสาขาอายุรศาสตร์อย่างน้อยสาขาละหนึ่งคน หากผู้ประกอบ วิชาชีพเวชกรรมเห็นว่าจำเป็นต้องมีการใช้ยาหรือด้วยวิธีการรูปแบบอื่น ให้กระทำได้เฉพาะเมื่อผู้กระทำ ความผิดยินยอม เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยการตีบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว ไม่ได้กำหนดว่าต้องขอความยินยอมจากนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษก่อนนั้น เป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรี ความเป็นมนุษย์ของบุคคล และจำกัดสิทธิหรือเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษเกินสมควรแก่ เหตุ อันเป็นการขัดต่อมาตรา 26 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ที่มีการบัญญัติ คุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพของบุคคล

นอกจากนี้ ยังแตกต่างกับกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา ในหลาย ๆ มลรัฐที่มีมาตรการทาง กฎหมายกรณีการบำบัดรักษาโดยใช้ยา โดยมีการใช้ยาเพื่อควบคุมฮอร์โมนทางเพศ ล้วนแล้วแต่จะต้อง ขอหรือได้รับความยินยอมจากผู้กระทำความผิดทั้งสิ้น

จากการศึกษาและทำการวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับความยินยอมในการใช้มาตรการทางการแพทย์ของ นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ กรณีเป็นมาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ตามมาตรา 22 วรรคสอง (10) ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะโดยเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมความใน (10) ของมาตรา 22 วรรคสอง แห่ง พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันกระทำผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นดังนี้

เดิม “มาตรา 22 (วรรคสอง) มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ได้แก่ (10) ให้ใช้ มาตรการทางการแพทย์ หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษาจากแพทย์หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือ พนักงานคุมประพฤติกำหนด”

แก้ไขเป็น “มาตรา 22 (วรรคสอง) มาตรการเฝ้าระวังนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ ได้แก่ (10) ให้ใช้มาตรการทางการแพทย์ โดยให้นำมาตรา 21 มาใช้บังคับโดยอนุโลม หรือมาพบหรือรับการตรวจรักษา จากแพทย์หรือบุคคลอื่นใดตามที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนด”

เมื่อแก้ไขแล้วจะเป็นผลดี กล่าวคือ ทำให้การใช้มาตรการทางการแพทยกรณีเป็นมาตรการเฝ้าระวัง นักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษมีความเหมาะสม โดยให้กระทำได้เฉพาะเมื่อนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษยินยอมแล้วเท่านั้น เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและเพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ และขอมให้กฎหมายได้รับการยอมรับจากสังคม

ประเด็นปัญหาประการที่สาม คือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการเยียวยาอันเกิดจากคำสั่งคุมขังที่มีชอบของศาลชั้นต้น เนื่องจากพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ที่ได้กำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายซึ่งศาลอาจสั่งใช้กับนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้นั้น พบว่าล้วนแล้วแต่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่กระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยเฉพาะคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ และคำสั่งคุมขังฉุกเฉิน ซึ่งหากมีกรณีปรากฏในภายหลังว่าคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษหรือคำสั่งคุมขังฉุกเฉินดังกล่าวเป็นคำสั่งที่มีชอบหรือผิดหลง กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดผลที่ตามมาว่าให้ผู้ถูกคุมขังมีสิทธิได้รับการเยียวยาจากการคุมขังที่มีชอบของศาลชั้นต้น ซึ่งขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1996 (UN International Covenant on Civil and Political Right - ICCPR) ในข้อ 9 (5) และขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ในมาตรา 25 วรรคสี่ ที่ได้บัญญัติรับรองเรื่องการเยียวยาเอาไว้ และถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จะมีบทบัญญัติว่า บุคคลอาจขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนในการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน แต่ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 แสดงให้เห็นว่า กว่่านักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษจะได้รับความช่วยเหลือนั้น อาจจะต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรและอาจไม่ได้รับการช่วยเหลือได้ และไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเยียวยาไว้โดยเฉพาะเจาะจงและชัดเจนมากนัก ซึ่งทำให้ประชาชนทั่วไปยากที่จะรับรู้ เข้าใจ และเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมเหล่านี้

นอกจากนี้ ยังแตกต่างกับกรณีการเยียวยาของจำเลยในคดีอาญาที่ถูกคุมขังในระหว่างพิจารณาคดี และปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดและมีการถอนฟ้องในระหว่างดำเนินคดี หรือปรากฏตามคำพิพากษาอันถึงที่สุดคดีนั้นว่าข้อเท็จจริงฟังเป็นยุติว่าจำเลยมิได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิด ที่มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีการเยียวยาไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเยียวยาไว้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาและทำการวิเคราะห์ในเรื่องมาตรการเยียวยาอันเกิดจากคำสั่งคุมขังที่มีชอบของศาลชั้นต้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะโดยเห็นควรเพิ่มความในหมวด 8 และมาตรา 42/1 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นดังนี้

“หมวด 8 การเยียวยา”

“มาตรา 42/1 หากปรากฏในภายหลังว่าคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษเป็นคำสั่งที่ผิดหลง ให้ศาลหรือศาลอุทธรณ์เพิกถอนคำสั่งดังกล่าว ให้ผู้ถูกคุมขังมีสิทธิได้รับการเยียวยาจากการคุมขังที่มีขอบ

หากมีการเพิกถอนการคุมขังที่มีขอบภายหลังพ้นโทษ ให้นำกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญามาใช้โดยอนุโลม โดยให้ถือว่าผู้ถูกคุมขังที่มีขอบมีฐานะเป็นจำเลยที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว”

เมื่อแก้ไขแล้วจะเป็นผลดี กล่าวคือ ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นในการเยียวยานักโทษเด็ดขาด ภายหลังพ้นโทษอันเกิดจากคำสั่งคุมขังที่มีขอบของศาลชั้นต้นซึ่งได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นปัญหาประการสุดท้าย คือ ปัญหาเกี่ยวกับมาตรการเยียวยากรณีศาลอุทธรณ์เพิกถอนคำสั่งคุมขังของศาลชั้นต้น อย่างที่กล่าวมาแล้วว่า พระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 ได้กำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายซึ่งศาลอาจสั่งใช้กับนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้นั้น พบว่าล้วนแล้วแต่เป็นมาตรการทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษ ซึ่งหากศาลชั้นต้นได้มีคำสั่งให้ใช้มาตรการคุมขังภายหลังพ้นโทษแล้ว หากต่อมานักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นต่อศาลอุทธรณ์ตามมาตรา 42 ภายในกำหนด 1 เดือนนับแต่วันที่มิคำสั่ง แล้วปรากฏต่อมาว่าศาลอุทธรณ์มีคำสั่งให้เพิกถอนคำสั่งคุมขังของศาลชั้นต้นนั้น จะมีมาตรการในการเยียวยาอย่างไร กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดไว้ ทำให้กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษ อีกทั้ง มาตรา 42 วรรคสอง ได้กำหนดไว้ว่า การยื่นอุทธรณ์นั้นไม่เป็นการทุเลาการบังคับตามคำสั่งของศาลชั้นต้นอีกด้วย ดังนั้น การที่กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้กำหนดว่าให้ผู้ถูกคุมขังมีสิทธิได้รับการเยียวยาจากการคุมขัง จึงขัดกับกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และขัดกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามที่ได้กล่าวไว้ในประเด็นปัญหาที่สาม และถึงแม้ว่าในพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 จะมีบทบัญญัติว่า บุคคลอาจขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนในการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน แตกต่างนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษจะได้รับความช่วยเหลือนั้น อาจจะต้องเป็นไปตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรและอาจไม่ได้รับการช่วยเหลือได้ และไม่ได้มีการกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเยียวยาไว้โดยเฉพาะเจาะจงและชัดเจนมากนัก

นอกจากนี้ ยังแตกต่างกับกรณีการเยียวยาของจำเลยในคดีอาญา ที่มีพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 กำหนดให้มีการเยียวยาไว้เป็นกฎหมายเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการเยียวยาไว้อย่างชัดเจน

จากการศึกษาและทำการวิเคราะห์ในเรื่องมาตรการเยียวยากรณีศาลอุทธรณ์เพิกถอนคำสั่งคุมขังของศาลชั้นต้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะโดยเห็นควรเพิ่มความในหมวด 8 และมาตรา 42/2 แห่งพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ. 2565 เป็นดังนี้

“หมวด 8 การเยียวยา”

“มาตรา 42/2 หากปรากฏในภายหลังว่าศาลอุทธรณ์เพิกถอนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษของศาลชั้นต้น ให้ผู้ถูกคุมขังมีสิทธิได้รับการเยียวยาจากการคุมขัง และให้นำกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหาย และค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญามาใช้โดยอนุโลม โดยให้ถือว่าผู้ถูกคุมขังมีฐานะเป็นจำเลยที่มีได้เป็นผู้กระทำความผิดหรือการกระทำของจำเลยไม่เป็นความผิดตามกฎหมายดังกล่าว”

เมื่อแก้ไขแล้วจะเป็นผลดี กล่าวคือ ทำให้มีความชัดเจนมากขึ้นในการเยียวยานักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษกรณีศาลอุทธรณ์เพิกถอนคำสั่งคุมขังภายหลังพ้นโทษของศาลชั้นต้นซึ่งได้กำหนดไว้โดยเฉพาะ เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของนักโทษเด็ดขาดภายหลังพ้นโทษได้อย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. “แผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2562 - 2565).” พฤศจิกายน 2561.

ปกป้อง ศรีสนิท. “แนวทางการปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันอันตรายจากผู้กระทำความผิดหรือผู้พ้นโทษที่มีพฤติกรรมเป็นภัยต่อสังคมระยะที่ 1.” วารสารนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 10, 4 (กันยายน 2564): 516-518.

พัชรา พุกเศรษฐี. “กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำของผู้กระทำความผิดอุกฉกรรจ์ที่ใช้ความรุนแรง.” วารสารบทความทางวิชาการ 2, 5 (ตุลาคม 2564): 7.

วรณู วิจารณ์ันท์. “หลักความได้สัดส่วนในระบบกฎหมายไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.

สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. “เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติพระราชบัญญัติมาตรการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำในความผิดเกี่ยวกับเพศหรือที่ใช้ความรุนแรง พ.ศ.” กุมภาพันธ์ 2565.

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. “รายงานการวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมาย.” 9 ธันวาคม 2564.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.เอ็ม.เซอร์กิตเพรส จำกัด, ม.ป.ป..

สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. “รายงานสรุป กรอบกฎหมายและมาตรการในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำในคดีทางเพศ.” 12 กรกฎาคม 2562.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. “ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560.” พฤษภาคม 2562.

